

ПІДПРИЄМНИЦТВО

УДК: 339.137:658.114:311

Карпій О.П.¹, Стадник М.Є.^{2*}

ORCID: ¹0000-0002-4133-1936, ²0000-0002-5383-5648

Національний університет "Львівська політехніка"

*ВНЗ «ІрАТ «Львівський інститут менеджменту»

ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

<https://doi.org/>

© Карпій О. П., Стадник М. Є., 2023

Висвітлено роль малого підприємництва у ринковій економіці на сучасному етапі її розвитку, охарактеризовано його переваги та недоліки. Визначено суть поняття «конкурентоспроможність». Встановлено значення економіко-статистичного аналізу для дослідження конкурентоспроможності малого підприємництва та формування на основі цього ефективної стратегії її підвищення. За допомогою економіко-статистичних методів проаналізовано стан та динаміку становлення, розвитку і місця на ринку малого підприємництва; проаналізовано динаміку кількості малих та мікропідприємств, чисельності зайнятих у них працівників, обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) та їх частку на ринку за зазначеними показниками; досліджено зміну структури обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств усіх розмірів за видами економічної діяльності та зміну структури капітальних інвестицій малих та мікропідприємств в Україні. Охарактеризовано основні чинники, що сприяють або гальмують розвиток малого підприємництва.

Ключові слова: конкурентоспроможність, ринок, економіка, мале підприємництво, маркетинг, економіко-статистичний аналіз, статистика, аналіз, дослідження.

Постановка проблеми

Малі підприємства відіграють особливу роль в економіці країни, доповнюючи та підсилюючи великий та середній бізнес. У воєнний та післявоєнний період дуже важливо використати переваги малого бізнесу, який легше розпочати на новому місці, легше передислокувати, пристосувати до змін, що диктують нам умови сьогодення та ринку. Мале підприємництво в Україні має

хороші перспективи зростання, адже за різноманітними оцінками малі підприємства у світі виробляють близько 30-60 % національного продукту, а в Україні – менше 15 % ВВП.

Зростання малого підприємництва, зміцнення його позиції на ринку забезпечується формуванням (зміцненням) його конкурентоспроможності, яка залежить від впливу системи різноманітних чинників, потребуючих вивчення та регулювання.

Актуальність дослідження

Актуальність пропонованого дослідження обґрунтовано потребою побудови ефективної стратегії зростання конкурентоспроможності малого підприємництва на основі вивчення стану, динаміки та перспектив його зростання.

Формулювання мети і завдань статті

Мета статті полягає у вивченні стану, динаміки та ключових факторів розвитку малого підприємництва з метою подальшого формування ефективної стратегії зміцнення його конкурентоспроможності.

Ключовими завданнями дослідження є: встановлення переваг та слабких місць малих підприємств, оцінка стану та динаміки розвитку малого підприємництва в Україні, вивчення факторів стимулювання та пригнічення його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вагомий внесок у дослідження особливостей становлення та функціонування малого підприємництва зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: З. Варналій, К. Ващенко, А. Гринюк, І. Комарницький, О. Кужель, Л. Мартинюк, О. Петрицька, С. Румянцева, О. Цариненко, Г. Цегелик, А. Чернявський, А. Чухно та інші. Питанням конкурентоспроможності підприємств присвячували свої праці: О. Бабій, А. Бутенко, Є. Діденко, В. Геєць, І. Головнін, А. Денисова, І. Должанський, Т. Загорна, Г. Іващенко, С. Клименко, Е. Лібанова, І. Парфегчук, Г. Пятницька, Р. Фатхутдінов та інші.

По при цьому існує потреба у детальному економіко-статичному дослідженні конкурентоспроможності малого підприємництва.

Виклад основного матеріалу

Важливою складовою ринкової економіки є мале підприємство, яке має свої особливості становлення та розвитку, характеризується рядом переваг та недоліків.

Малі підприємства в ринковій економіці допомагають згладжувати коливання кон'юнктури ринку; сприяють формуванню конкурентного середовища, здатного забезпечити суб'єктам ринкової економіки вигідну конкурентоспроможну позицію; забезпечують зростання зайнятості населення, створюючи нові робочі місця; сприяють гнучкості ринку, швидше реагуючи на потреби споживачів та економіки країни; знижують монополізованість ринку; сприяють швидшому впровадженню інновацій тощо.

Як зазначають Ю. Дуднева та О. Коваленко, успіх малих підприємств у конкурентній боротьбі забезпечується макроекономічним «ефектом масштабу», тобто подальше збільшення масштабів компанії призводить до випереджаючого зростання витрат по відношенню до доходів. Особливе значення при цьому набувають відносні конкурентні переваги суб'єктів малого підприємництва, які дозволяють забезпечити швидку адаптацію до змін бізнес-середовища, клієнтоорієнтованість, низькі транзакційні витрати тощо» [1].

Американські науковці М. Дж. Пайор та Ч. Ф. Сейбл також зазначають, що внаслідок змін в світовій економіці зростає роль саме малих підприємств: «ряд технічних інновацій (відносна

насиченість ринку товарів масового виробництва, комп'ютеризація виробничих процесів і впровадження високих технологій «гнучких виробничих систем») і сегментація ринку (створення ринкових ніш, що діють за законами, відмінними від законів власне відповідних товарних ринків) знизили або взагалі усунули переваги суб'єктів господарювання великих розмірів) [2].

Попри значені переваги малого підприємництва воно має і ряд недоліків, як от: обмеженість у власних ресурсах, недостатній рівень компетентності керівників та спеціалістів підприємства, складність формування клієнтської бази, часте приховування інформації від державних органів, неофіційне працевлаштування, ведення подвійної бухгалтерії, недостатність можливостей соціального захисту співробітників, використання методів маркетингового просування, застосування прогресивних технологій, застосування лише короткострокових інвестицій через нестійкість економічної та політичної ситуації в країні та позиції малих підприємств на ринку, низька прибутковість, більша залежність від зовнішніх чинників тощо.

Зважаючи на це, в кожному моменті місця і часу виникає необхідність у проведенні комплексного економіко-статистичного аналізу конкурентоспроможності малого підприємництва, що стане основою формування стратегії підвищення його конкурентоспроможності.

Група авторів на чолі з О.Є. Кузьмінім, провівши детальне вивчення конкурентоспроможності пропонують розуміти під цим терміном «комплексне системне поняття, яке відображає конкурентні переваги конкретного підприємства над іншими за сукупністю парламентів (економічних, фінансових, виробничих, ринкових, кадрових, товарних тощо), що певним чином між собою поєднані та формують пріоритетну унікальність та закріплення позицій на певному ринку у конкретний проміжок часу при визначеному впливі середовища функціонування» [3, с. 11].

Становлення, функціонування та розвиток малого підприємництва в Україні відбувається за власним сценарієм з врахуванням національних, регіональних, локальних особливостей. Задля розробки ефективного механізму управління розвитком малого підприємництва та формування дієвої стратегії зростання конкурентоспроможності малих підприємств доцільно провести детальний економіко-статистичний аналіз конкурентоспроможності малого підприємництва, що стане базою його регулювання.

Як зазначає З. С. Варналій, «Дослідження конкурентоспроможності малих підприємств в умовах економічної ситуації, яка склалась в Україні, дає змогу розглядати її як комплексну характеристику потенціальних можливостей забезпечення конкурентних переваг в перспективі, яка доступна для огляду. Джерелами конкурентних переваг є прогресивна організаційно-технологічна і соціально-економічна база підприємств, вміння аналізувати та своєчасно здійснювати заходи щодо підвищення конкурентних переваг. Останнє слід відзначити особливо, тому що аналіз та оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства необхідні на всіх ступенях позавиробничого процесу» [4].

Настрої малих підприємців, що, в першу чергу, обумовлено війною в країні, щодо ведення бізнесу та його перспектив погіршуються. Як показали результати опитування, проведеного Європейською Бізнес Асоціацією в межах проекту Unlimit Ukraine за інформаційної підтримки Міністерства цифрової трансформації України, Індекс настроїв малого бізнесу у 2022 році знизився до 2,4 балів з 5-ти можливих, що є другим найнижчим значенням за всю історію дослідження. Для порівняння, у 2021 році показник Індексу склав 2,6 балів, а у 2020 – 2,2 бали [5]. Серед опитаних нами підприємців 58% наразі незадоволені станом справ у їхньому бізнесі, цей показник дещо зріс порівняно з 2021 роком, тоді таких було 52%. Одночасно зменшилась частка тих, хто станом справ задоволений – поточні 24% проти 32% минулого року [6].

Різносторонньому аналізу перешкоджає відсутність необхідних даних. За рядом причин статистичні дані за багатьма категоріями за 2022 рік у Державній службі статистики України наразі відсутні, що не дає змоги проаналізувати належним чином стан розвитку та конкурентоспромож-

ності малого підприємництва, тому для дослідження використано дані за 2021 рік (останній з наявних) та 2019 рік (рік відносно стабільний, час до початку пандемії коронавірусу та повномасштабних військових дій на території нашої країни).

Як свідчать наявні статистичні дані загальна кількість діючих підприємств в Україні у 2021-2019 роках практично не змінилась: кількість малих та мікропідприємств також залишилась практично незмінною, частково зменшилась кількість середніх підприємств (на 1,8%) та відчутно збільшилась кількість великих підприємств (на 17,8%). За питомою вагою і в 2021-у, і в 2019-у роках переважали малі та мікропідприємства, тому частка середніх та великих підприємств залишалась досить мізерною: близько 0,50 та 0,02% (таблиця 1).

Однак розміри дають великим та середнім підприємствам значні переваги. Зокрема, частка обсягу реалізації продукції (товарів і послуг) ними значно переважає малі та мікропідприємства. Питома вага середніх підприємств протягом аналізованого періоду залишалась найвищою (понад третину всієї реалізованої продукції), близько третини становила частка великих підприємств, частка малих підприємств була дещо меншою четвертини загального обсягу реалізованої продукції, товарів та послуг, а мікропідприємства – лише трохи перейшли відмітку у 10%. При цьому у 2021 р. у порівнянні з 2019 р. частка обсягу реалізації продукції, товарів і послуг середніх та великих підприємств зменшилась, а малих та мікропідприємств – навпаки, зросла. Разом з тим, слід зазначити, що обсяг реалізації продукції, товарів і послуг в загальному і усіх видів підприємств за аналізований період збільшився приблизно у 1,5 рази (табл. 1).

Покращуючи результативність роботи підприємства усіх категорій не сприяють у вирішенні проблеми зайнятості населення, адже чисельність зайнятих працівників на них у 2021 році в порівнянні з 2019 роком скорочувалась, що свідчить про негативні тенденції. Лише великі підприємства збільшили чисельність зайнятих працівників на 2,5%. Разом з тим, слід відмітити, що найбільшу участь у вирішенні проблеми зайнятості приймають малі підприємства (частка яких у загальній чисельності зайнятих працівників становить більше 1/3). Майже 1/4 зайнятих залучена і на середні, і на мікропідприємства (табл. 1). Тому малі та мікропідприємства потребують належної підтримки та регулювання, розробки ефективних програм розвитку, що дозволять йому підвищити результативність роботи та конкурентоспроможність свого бізнесу.

Таблиця 1

Показники діяльності підприємств за розміром у 2019-2021 рр.*

Показники	Підприємства				
	мікро	малі	середні	великі	Всього
1	2	3	4	5	6
Кількість діючих підприємств, одиниць					
2021 р.	1880858	1937827	17811	610	3837106
2019 р.	1864013	1922978	18129	518	3805638
темп зростання, %	100,9	100,8	98,2	117,8	100,8
в т.ч. у % до загального					
2021 р.	49,02	50,50	0,46	0,02	100,00
2019 р.	48,98	50,53	0,48	0,01	100,00
абсолютний приріст, пункти	0,04	-0,03	-0,01	0,00	0,00
Чисельність зайнятих працівників, тис. осіб					
2021 р.	3127,4	4287,7	2999,8	1648,7	12063,6
2019 р.	3169,0	4319,8	3089,7	1608,3	12186,8
темп зростання, %	98,7	99,3	97,1	102,5	99,0
в т.ч. у % до загального					
2021 р.	25,92	35,54	24,87	13,67	100,00
2019 р.	26,00	35,45	25,35	13,20	100,00
абсолютний приріст, пункти	-0,08	0,10	-0,49	0,47	0,00

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млрд. грн.					
2021 р.	2153,5	3917,6	5931,9	5140,4	17143,4
2019 р.	1430,6	2698,2	4194,5	3631,4	11954,7
темп зростання, %	150,5	145,2	141,4	141,6	143,4
в т.ч. у % до загального					
2021 р.	12,56	22,85	34,60	29,98	100,00
2019 р.	11,97	22,57	35,09	30,38	100,00
абсолютний приріст, пункти	0,59	0,28	-0,48	-0,39	0,00

*Джерело: розраховано автором за даними [7-10]

Малий бізнес динамічно розвивається, вносячи вагомий вклад у розвиток економіки країни. Одним із показників конкурентоспроможності малого підприємництва є частка у доданій вартості серед інших підприємств. Для аналізу динаміки зміни показників доцільно брати якнайдовший період часу (10-15 років). Однак через брак необхідної інформації аналіз проводився за 2013-2020 рр. у результаті встановлено, що частка доданої вартості діючих суб'єктів малого підприємництва протягом 2013-2020 рр. підвищилась на 13,7 пункти, внаслідок чого малі підприємства у 2020 р. виробляли третину доданої вартості країни, зрівнявшись з великими та середніми підприємствами. І це на фоні зниження частки середніх та великих підприємств: 3,4 та 10,3 пункти відповідно (табл. 2).

Таблиця 2

Частка підприємств усіх розмірів у доданій вартості в Україні, %*

Види підприємств	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
великі	40,1	41,0	41,9	37,7	37,4	35,7	33,6	29,8
середні	39,9	37,8	38,7	41,1	38,5	38,4	39,8	36,5
Малі	20,0	21,1	19,4	21,3	24,0	25,9	26,6	33,7
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100

*Джерело: розраховано автором за даними [7-10]

Тенденцією до зростання характеризується і динамічний ряд питомої ваги малих підприємств у обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг). За даним показником у 2021 р. малі підприємства займають лише 26,1%, що становить дещо більше $\frac{1}{4}$ від загального обсягу. Проте даний показник за період 2013-2021 рр. збільшився на 4,5 пункти, і це при тому, що частка середнього бізнесу зросла лише на 0,8 пункти, а великого – знизилась на 5,3 пункти (рис. 1).

Основною сферою функціонування малих підприємств є галузь оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів та мотоциклів (понад 45%). Також малі підприємства активно працюють у сільському, лісовому, рибному господарстві, промисловості та будівництві (близько 10%). А от мікропідприємства більш активними виявились у транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності, у галузі інформації та телекомунікації, операціях з нерухомим майном, у професійній, науковій та технічній діяльності, діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (табл. 3).

Зростання конкурентоспроможності малого підприємництва значною мірою залежне від насичення цієї сфери інвестиціями. Звичайно обсяг капітальних інвестицій у малі підприємства за аналізований період 2013-2021 рр. збільшився на 48,6%, в середньому за період на 8,7%. Проте, частка малих підприємств у загальних інвестиціях скоротилась на 3,8 пункти з 17,9% до 14,1%, що свідчить про зниження привабливості малого бізнесу для потенційних інвесторів.

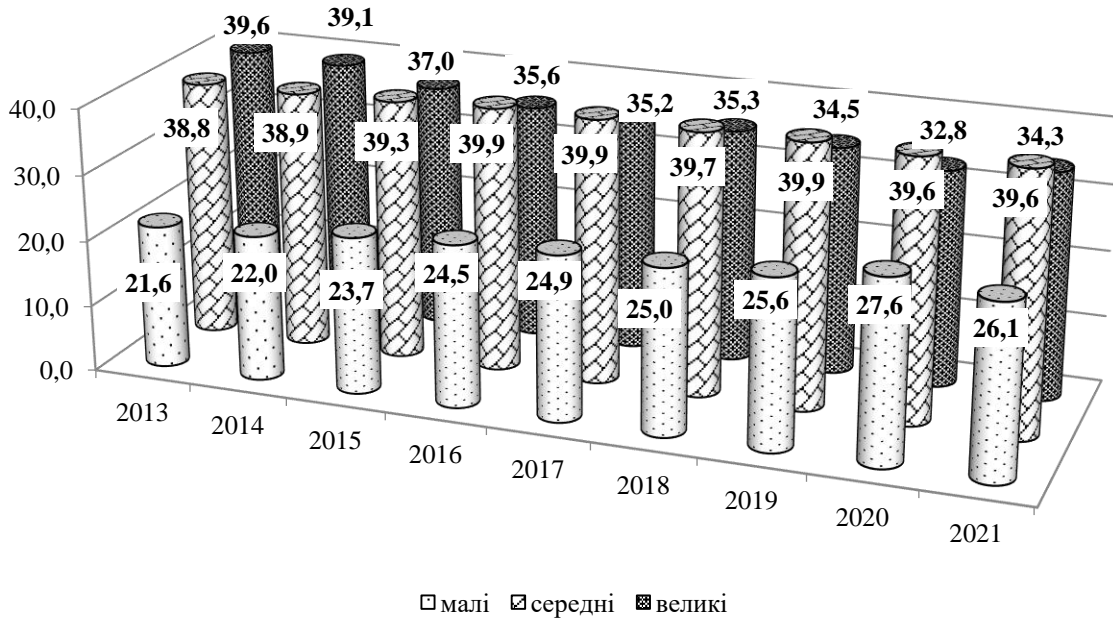

Рис. 1. Частка підприємств усіх розмірів в обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) в Україні протягом 2013-2021 рр., %*

*Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [7-10]

Малі підприємства, як і великі, й середні підприємства, вкладають кошти переважно у матеріальні активи (майже 100%) і лише близько 2% у нематеріальні активи (патенти, ліцензії, придбання програмного забезпечення тощо). Серед матеріальних активів малі підприємства надають перевагу вкладанню коштів у машини та обладнання (понад 50%) та будівництво і перебудову будівель (третину коштів). Тому, можна припустити, що малі підприємства намагаються розширити виробництво, щоб зайняти належні позиції на ринку серед конкурентів (рис. 2).

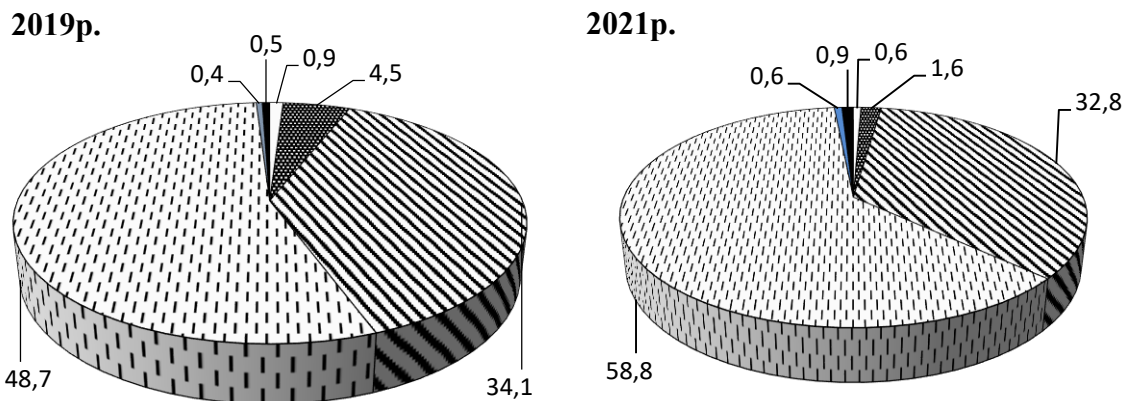

Рис. 2. Структура капітальних інвестицій малих та мікропідприємств в Україні, %*

*Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [7-10]

- землю
- ▨ будівництво та перебудову будівель
- патенти, ліцензії тощо
- ▩ існуючі будівлі і споруди
- ▧ машини та обладнання
- придбання програмного забезпечення

Проведений аналіз показав, що виділяється ряд чинників, які сприяють зростанню конкурентоспроможності малого підприємництва, та чинники, що створюють перешкоди становленню малого бізнесу. Серед них слід виділити: здійснення антимонопольної політики держави; економічна та політична ситуація в країні; зростання рівня конкуренції, в тому числі технологічної, на ринку; швидкий розвиток ІТ-технологій; прискорене моральне старіння техніки та технологій; частіше застосування аутсорсингу конкурентами; активне залучення венчурного капіталу; організаційна структура виробництва; ресурсне забезпечення виробництва; якість продукції та цінова політика підприємства; сприятливість внутрішнього психологічного клімату підприємства; застосування прогресивних методів управління та маркетингу; збідніння населення; зміна потреб та пріоритетів споживачів тощо.

Кожен із зазначених чинників досить складний по своїй суті і має неоднозначний вплив за силою та спрямованістю, хаотичністю, за часовими параметрами (постійний чи епізодичний вплив) на конкурентоспроможність малих підприємств. Охоплення всього комплексу зазначених чинників та проведення їх детального аналізу потребує здійснення додаткових досліджень, які допоможуть виділити серед них найбільш вагомі. Це і стане напрямом подальших наукових розвідок.

Висновки

Дослідження підтвердило зростання ролі малого підприємництва в економіці країни та його конкурентоспроможності за рядом показників; відслідкувало сфери зосередження його діяльності та здійснення капітальних інвестицій; сприяло виділенню системи чинників, які сприяють зростанню конкурентоспроможності малого та мікропідприємництва, і ті, що йому перешкоджають. Однак, поглиблення аналізу взаємозв'язків та взаємозалежностей потребує здійснення окремих досліджень, що в сукупності стане доброю базою розробки стратегії зростання конкурентоспроможності малого та мікропідприємництва.

Перспективи подальших досліджень

Перспективою подальших досліджень може стати поглиблення аналізу взаємозв'язків та взаємозалежностей конкурентоспроможності малого підприємництва і вивчення стану та динаміки найвпливовіших з них за допомогою економіко-статистичних методів.

Список літератури

1. Дуднева Ю., Коваленко О. Конкурентоспроможність малих підприємств в сучасній економіці. Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика». Серія «Економіка». 2019. Т. 7 (14). URL : <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/176/196>
  2. Piore, M.J., Sabel, C.F. The second industrial divide. Prospect for prosperity. NY. : Basic Books, 1984. 356 Р.
  3. Кузьмін О.Є. Конкурентоспроможність підприємства : планування та діагностика : Монографія / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, О.П. Романко; за заг. ред. д.е.н., проф. Кузьміна О.Є. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2011. 180 с.
  4. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. Київ : Тов-во «Знання», КОО, 2001. 277 с.
  5. Індекс настроїв малого бізнесу за 2022 рік: результати опитування. URL : <https://business.diiia.gov.ua/cases/novini/indeks-nastroiv-malogo-biznesu-za-2022-rik-rezultati-opituvanna>
  6. Попри війну 3 з 4 МСБ планують розширення бізнесу у 2023 році. URL : <https://eba.com.ua/popry-vijnu-3-z-4-msb-planuyut-rozshyrennya-biznesu-u-2023-rotsi/>
  7. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
  8. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва, 2021 : Статистичний довідник. Київ : Державна служба статистики України. 2022. 119 с.
  9. Діяльність суб'єктів господарювання, 2020 : Статистичний довідник. Київ : Державна служба статистики України. 2021. 151 с.
- Статистичний щорічник України, 2021 : Статистичний довідник. Київ : Державна служба статистики України. 2022. 447 с.

Таблиця 3

Структура обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) великих, середніх, малих та мікропідприємств за видами економічної діяльності*

Галузі економіки	великі підприємства		середні підприємства		мали підприємства		мікропідприємства	
	2019р.	2021р.	2019р.	2021р.	2019р.	2021р.	2019р.	2021р.
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100
Сільське, лісове та рибне господарство	2,2	2,3	7,3	8,4	11,5	13,2	10,7	11,9
Промисловість	50,7	53,1	33,8	34,3	14,2	15,5	7,9	10,3
Будівництво	0,9	1,7	0,4	3,6	10,0	8,8	9,1	8,0
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів	35,8	34,9	50,1	44,1	45,8	45,3	45,8	45,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	8,2	5,6	4,5	3,3	4,9	4,4	5,3	4,8
Тимчасове розміщення та організація харчування	к	к	к	к	0,8	0,3	0,7	0,5
Інформація та телекомунікації	1,8	1,6	2,0	2,0	2,9	3,0	4,3	4,5
Фінансова та страхова діяльність	0,2	0,6	1,9	1,5	1,2	1,2	0,9	0,7
Операції з нерухомим майном	к	к	к	к	3,2	3,0	6,7	6,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	к	к	к	к	2,6	2,4	4,7	4,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	к	к	к	к	2,0	1,9	2,9	2,8
Освіта	-	-	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-	0,2	-	2,8	0,4	0,6	0,2	0,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	к	к	к	к	0,2	0,1	0,3	0,2
Надання інших видів послуг	-	-	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3	0,2

*Джерело: розраховано авторами за даними [7-10]

Примітка: тире (-) – явища не було;

символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

References

1. Dudneva Yu. & Kovalenko O. (2019). Konkurentospromozhnist malykh pidpryiemstv v suchasni ekonomitsi [Competitiveness of small enterprises in the modern economy]. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka». Seriya «Ekonomika» [Electronic scientific publication «Adaptive management: theory and practice». «Economy» series], 7 (14)*. Retrieved from : <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/176/196>
2. Piore, M.J. & Sabel, C.F. (1984). *The second industrial divide. Prospect for prosperity*. NY. : Basic Books, 356 p.
3. Kuzmin O.Ie. (2011). Konkurentospromozhnist pidpryiemstva : planuvannia ta diahnozyka [Enterprise competitiveness : planning and diagnosis]. Ivano-Frankivsk: IFNTUNG, 180 p.
4. Varnaliy Z. S. (2001). *Male pidpryiemnytstvo: osnovy teorii i praktyky [Small entrepreneurship: basics of theory and practice]*. Kyiv: «Knowledge» Co., Ltd., 277 p.
5. Indeks nastroiv maloho biznesu za 2022 rik: rezultaty opytuvannia [Small Business Sentiment Index for 2022: Survey Results]. Retrieved from : <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/indeks-nastroiv-malogo-biznesu-za-2022-rik-rezultati-opytuvanna>
6. Popry viinu 3 z 4 MSV planuiut rozshyrennia biznesu u 2023 rotsi [Despite the war, 3 out of 4 SVL plan to expand their business in 2023]. Retrieved from : <https://eba.com.ua/popry-vijnu-3-z-4-msb-planuyut-rozshyrennya-biznesu-u-2023-rotsi/>
7. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
8. State Statistics Service of Ukraine (2022). *Diiialnist subiektiv velykoho, serednoho, maloho ta mikropidpryiemnytstva, 2021 [Activities of large, medium, small and micro enterprises, 2021]*. Kyiv.
9. State Statistics Service of Ukraine (2021). *Diiialnist subiektiv hospodariuvannia, 2020 [Activities of business entities, 2020]*. Kyiv.
10. State Statistics Service of Ukraine (2022). *Statystrychnyi shchorichnyk Ukrainy, 2021 [Statistical yearbook of Ukraine, 2021]*. Kyiv.

O. P.Karpil, M.Ye. Stadnyk *
Lviv Polytechnic National University
*Lviv Institute of Management *

ECONOMIC AND STATISTICAL SMALL BUSINESS COMPETITIVENESS ANALYSIS

© Karpil O. P., Stadnyk M. Ye, 2023

The article discusses the small businesses role in the market economy at the current stage of its development, characterizes its advantages and disadvantages, and defines the essence of the «competitiveness» concept. The authors have emphasized the economic and statistical analysis importance in researching the competitiveness of small businesses and in forming an effective strategy for its enhancement. Using economic and statistical methods such as absolute and relative indicators, averages, and the analysis of dynamic series, the article analyzes the state and dynamics of the formation, development, and market position of small businesses. It examines the dynamics of the small and micro-enterprises number, the employees number, the goods and services sold volume, and their market share based on these indicators. Additionally, the study investigates changes in the structure of the goods and services sold volume by all sizes enterprises according to economic activity types and changes in the capital investments structure in small and micro-enterprises in Ukraine. Furthermore, the article establishes patterns in the development of societal phenomena and processes over time, the elements distribution in statistical populations, structural shifts over time and space. The main factors contributing to or hindering the small businesses development are characterized. Based on the results of the analysis, trends in the small and micro-enterprises development in the Ukrainian market and changes in their competitive positions are outlined. Key factors that contribute to the growth of small and micro-enterprises competitiveness are identified, as well as factors that impede it. This information can serve as an important foundation for the development of an effective strategy for enhancing the small businesses competitiveness in modern conditions.

Key words: competitiveness, market, economics, small business, marketing, economic and statistical analysis, statistics, analysis, research.